

International bilingual journal in
Humanities & social Sciences

Millennium

მილენიუმი

Academy for Digital
Humanities - Georgia

Vol. 4
2026

The Bilingual Scientific Online Journal of the Academy for Digital Humanities

in Humanities and Social Science

დიგიტალური ჰუმანიტარიის აკადემია - საქართველოს

ორენოვანი საერთაშორისო ახალგაზრდული სამეცნიერო ონლაინჟურნალი

მილენიუმი

Millennium

Volume 4

Tbilisi/თბილისი

2026

The peer-reviewed bilingual scientific online journal **Millennium** was initiated by the founders of the Academy for Digital Humanities and is designed for young researchers working in Humanities and Social Sciences – master students, doctoral students and postdocs. Millennium aims to promote the academic development of a new generation of scientists by creating an academic platform for young researchers working in the Humanities and Social Sciences to publish scientific papers.

დიგიტალური ჰუმანიტარიის აკადემიის რეცენზირებადი ელექტრონული ბილინგუური სამეცნიერო ჟურნალი „მილენიუმი“ დაარსდა დიგიტალური ჰუმანიტარიის აკადემიის დამფუძნებელთა მიერ და განკუთვნილია ჰუმანიტარიაში და სოციალურ მეცნიერებებში მოღვაწე ახალგაზრდა მკვლევართათვის - მაგისტრანტების, დოქტორანტებისა და პოსტდოქტორანტებისათვის. ჟურნალი „მილენიუმი“ მიზნად ისახავს მეცნიერთა ახალი თაობის აკადემიური განვითარების ხელშეწყობას - ჰუმანიტარულ დარგებსა და სოციალურ მეცნიერებებში მომუშავე ახალგაზრდა სპეციალისტებისათვის აკადემიური პლატფორმის შექმნას სამეცნიერო ნაშრომების გამოსაქვეყნებლად.

Scientific Council:

Chairman of the Scientific Council: Manana Tandaschwili (Germany)

Members of the Scientific Council: Manana Tandaschwili (Germany), Jost Gippert (Germany), Gerd Carling (Germany), Iryna Gurevych (Germany), Khatuna Beridze (Georgia), Emzar Jgerenaia (Georgia), Vakhtang Litcheli (Georgia), Rati Skhirtladze (Georgia)

Secretary of the Scientific Council: Sarah Dopierala (USA)

სამეცნიერო საბჭო:

სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარე: მანანა თანდაშვილი (გერმანია)

სამეცნიერო საბჭოს წევრები: იოსტ გიპერტი (გერმანია), გერდ კარლინგი (გერმანია), ირინა გურევიჩი (გერმანია), ხათუნა ბერიძე (საქართველო), ემზარ ჯგერენაია (საქართველო), ვახტანგ ლიჩელი (საქართველო), რატი სხირტლაძე (საქართველო), ნანა ლოლაძე (საქართველო).

სამეცნიერო საბჭოს მდივანი: სარა დოპიერალა (აშშ)

Editorial Board:

Mariam Kamarauli (Editor-in-Chief), Eka Kvirkvelia (Editor), Mzia Khakhutaishvili, Maia Kuktchishvili, Mariam Matiashvili, Mariam Rukhadze, Giorgi Jgharkava (Executive Secretary), Mariam Gobianidze, Zviad Zalikiani.

სარედაქციო საბჭო:

სარედაქციო საბჭო: მარიამ ყამარაული (მთავარი რედაქტორი), ეკა კვირკველია (რედაქტორი), მზია ხახუტაიშვილი, მაია კუქიშვილი, მარიამ რუხაძე, გიორგი ჯღარკავა (აღმასრულებელი მდივანი), მარიამ გობიანიძე, ზვიად ზალიკიანი.

დიგიტალური
ჰუმანიტარიის
აკადემია

© Academy for Digital Humanities - Georgia

© დიგიტალური ჰუმანიტარიის აკადემია - საქართველო

ISSN 2960-9887 (Online)

Millennium, Volum 4

მილენიუმი, ტომი 4

Content / სარჩევი

I. Kartvelian Languages / ქართველური ენები

- ელზა ასანიძე (ივ. ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი) 5
კომპოზიციის ინდექსი ქართველურ ენებში

Elza Asanidze (Ivane Javakhishvili Tbilisi State University)
The Composition Index in Kartvelian Languages

II. Linguistics / ლინგვისტიკა

- თამაზ დევიძე (აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი) 32
სემანტიკური ტრანზიციის სინტაქსური მახასიათებლები ახალი იადგარის
დიდმარხვის ჰიმნოგრაფიაში

Tamaz Devidze (Akaki Tsereteli State University)
Syntactic Features of Semantic Transition in the Lenten Hymnody of the New Iadgari

- დავით იობიძე (აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი) 49
მიცემითბრუნვიანი აქტანტისა და ვითარებითბრუნვიანი სახელის ფუნქციურ-
სემანტიკური დიფერენციაცია ძველ ქართულში: ერთი გელათური თარგმანის
მეტატექსტის საფუძველზე

David Iobidze (Akaki Tsereteli State University, Georgia)
The Functional-semantic Differentiation of a Dative-marked Actant
and an Adverbial-case Noun in an Old Georgian: Based on the Metatext of a Gelatian Translation

III. Manuscript Studies / ხელნაწერთა კვლევა

- სანდრო ცხვედაძე (ჰამბურგის უნივერსიტეტი, ხელნაწერ კულტურათა შემსწავლელი 72
ცენტრი)
ბერძნული სახარება-ლექციონარი Paris, BnF, grec 279 და ჟალიის (ღალიის) ქართული
მონასტერი კვიპროსზე

Sandro Tskhvedadze (University of Hamburg, CSMC)
The Greek Gospel Lectionary Paris, BnF, grec 279 and the Georgian Monastery of Gialia in Cyprus

IV. Digital Rustvelology / დიგიტალური რუსთველოლოგია

- იანიკ ლიდტკე (გოთე ფრანკფურტის უნივერსიტეტი) 94
მარგალიტის ეკვივალენტები რუსთაველის „ვეფხისტყაოსნის“ ორ ესპანურ
თარგმანში: კორპუსზე დაფუძნებული კვლევა

Jannik Liedtke (Goethe Frankfurt University)
Equivalent Renderings of the Georgian Lexeme *margaliti* in Two Spanish Translations of Rustaveli's
The Knight in the Panther's Skin: A Corpus-Based Translation Study

V. Communication Studies / მედია და კომუნიკაცია

- ნინო კვიტაშვილი** (საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი) 133
სამეცნიერო ჟურნალისტიკის ენა ციფრულ მედიაგარემოში
(ქართული მულტიმედიაური გამოცემების მიხედვით)
- Nino Kvitashvili** (Georgian Technical University)
The Language of Science Journalism in the Digital Media Environment (According to Georgian Multimedia Publications)
- კიმ სპოლიარევიჩი** (ჰესენის მთავარი სახელმწიფო არქივი, ვისბადენი, გერმანია) 164
ხორვატული მედიის პერსპექტივა ნაციონალ-სოციალისტური გერმანიის შესახებ
- Kim Spoljarevic** (Hessian Main State Archive, Wiesbaden)
The Croatian Media's Perspective on National Socialist Germany
- ლევან ქათამაძე** (ლეინ კირკლენდის სტიპენდიანტი ვარშავის უნივერსიტეტში) 191
სტრუქტურული აცდენა სამოქალაქო კამპანიებში: კამპანიის ადაპტაციური
არქიტექტურის მოდელი (ACAM)
- Levan Katamadze** (Lane Kirkland Fellow at the University of Warsaw)
Structural Misalignment in Civic Campaigns: The Adaptive Campaign Architecture Model (ACAM)

VI. Political Linguistics / პოლიტიკური ლინგვისტიკა

- თამარ გუჩუა** (აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი) 212
ზემოთ/ქვემოთ და წინ/უკან: ორიენტაციული მეტაფორები ქართულ პოლიტიკურ
დისკურსში
- Tamar Guchua** (Akaki Tsereteli State University)
Upward/Downward and Forward/Backward: Orientational Metaphors in Georgian Political
Discourse
- იულიან ჰაშე** (ფრანკფურტის გოეთეს უნივერსიტეტი) 232
საქართველოს პრეზიდენტების საინაუგურაციო გამოსვლების კორპუსზე
დაფუძნებული კვლევა (1991-2024)
- Julian Hasche** (Goethe Frankfurt University)
A Corpus-Driven Analysis of the Inaugural Speeches of Georgian Presidents (1991-2024)
- ანასტასია ყამარაული** (ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი) 263
ფუნქციური სიტყვების ანალიზი ქართულ პოლიტიკურ დისკურსში: ახალი
პერსპექტივა
- Anastasia Kamarauli** (Batumi Shota Rustaveli State University)
Analysis of Functional Words in Georgian Political Discourse: a New Perspective

Syntactic Features of Semantic Transition in the Lenten Hymnody of the New Iadgari¹

Tamaz Devidze

(Akaki Tsereteli State University)

DOI: 10.62235/mln.4.2026.12151

tamaz.devidze@atsu.edu.ge || ORCID: 0000-0002-4029-6171

Abstract: This article examines the syntactic features of semantic transition in the Lenten hymnody of the New Iadgari – the most important liturgical collection preserved in the Georgian manuscript tradition, whose Sinai witnesses represent the earliest and best-attested stratum of medieval Georgian hymnographic poetry. The New Iadgari occupies a unique position in the history of Old Georgian literature: it stands at the intersection of translated Byzantine hymnography and original Georgian poetic composition, and its language exhibits a degree of syntactic elaboration that sets it apart from other genres of ecclesiastical writing. Drawing on six manuscripts from the Sinai collection (Sin. Geo. 1, Sin. Geo. 14, Sin. Geo. 26, Sin. Geo. 34, Sin. Geo. 59, Sin. Geo. 64), with Sin. Geo. 1 serving as the primary base manuscript throughout, the study analyses the syntactic mechanisms through which hymnographic texts mediate a shift between layers of meaning – from theological proclamation to doxological or petitionary discourse. This shift, termed semantic transition in the present article, is not merely a rhetorical device but a structurally encoded feature of the troparion genre, realised through identifiable grammatical means. The article argues that the Georgian text of the New Iadgari constitutes an autonomous linguistic entity, independent of any recoverable Greek Vorlage – the bulk of whose antecedents are either lost or substantially later than the Georgian witnesses – and must therefore be analysed on its own terms. The textual tradition of the New Iadgari is notably stable: redactional variation among the Sinai manuscripts is infrequent and largely confined to minor orthographic and morphophonological differences, which reinforces the reliability of Sin. Geo. 1 as a representative witness. The syntactic dimension of semantic transition is shown to be realised primarily through changes in modality, predicative structure, and the arrangement of circumstantial clauses, and the findings are situated within the broader context of the syntactic study of Old Georgian ecclesiastical poetry.

Keywords: New Iadgari, Hymnography, Old Georgian, Semantic Transition, Syntax, Modality, Lenten Troparia

Introduction

Hymnography occupies a distinct position within the corpus of Old Georgian ecclesiastical literature. As a genre shaped by the demands of liturgical performance, it operates under constraints that distinguish it sharply from homiletic, hagiographic, or doctrinal prose: its texts are composed to be sung, to be repeated, and to function within a precisely ordered ritual sequence. These constraints leave a demonstrable imprint on every level of linguistic organisation – phonological, lexical, and syntactic. The present article is concerned with the syntactic dimension, and specifically with a phenomenon that is constitutive of the genre: the coexistence, within a single troparian unit, of theologically propositional content and liturgical speech-act content, and the linguistic mechanisms through which the passage between these two registers is affected.

---

¹ This research has been supported by Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia (SRNSFG) [grant number YS-24-1215].

The collection under examination is the **New Iadgari**, a Georgian liturgical manuscript tradition datable to the tenth century, the majority of whose witnesses form part of the Sinai collection. The **New Iadgari** represents the final major stage in the Georgian reception of the Jerusalem liturgical rite and is distinguished from earlier Iadgari compilations by its comprehensive organisation and its incorporation of both translated and originally composed Georgian hymnody (Metreveli et al. 1980). The present study is restricted to the Lenten cycle, which comprises the hymnody from Meatfare Sunday through to the Saturday of Lazarus, and which constitutes a thematically coherent and linguistically rich corpus.

The specific phenomenon examined here is what the present article terms semantic transition: the structural movement within a troparian text from one semantic register to another – most typically, from the constative affirmation of theological fact to the performative expression of petition, doxology, or communal exhortation. This movement is not merely a matter of content; it is realised through identifiable syntactic means, and it is the task of the present investigation to describe those means systematically.

The question of the Greek Vorlage presents a methodological difficulty that must be addressed at the outset. Among the Greek manuscripts containing material related to the early tropologion – the liturgical collection from which much **New Iadgari** material derives – the ninth-century codex Sinai Greek NE ΜΓ 56+5 is of particular significance; however, the Georgian sources are considerably more extensive than their Greek counterpart, and, crucially, the Matins canons of the Lenten cycle are not attested in the Greek manuscript in question (Nikiforova 2013). It is well established, moreover, that the Greek manuscript tradition as a whole is substantially later than the Georgian witnesses: the earliest Greek tropologion manuscripts post-date the Sinai Georgian codices by several centuries, and for a significant portion of the Lenten hymnody no recoverable Greek original survives — though the presence of Greek *heirmoi* in Georgian script in several Sinai witnesses (see Metreveli, Dzlispirni, 234–270) indicates that Greek models existed even where they have not been preserved. In these circumstances, the comparison of the Georgian text with a Greek source is not a viable analytical procedure. The present article therefore proceeds from the premise that the Georgian text of the **New Iadgari** constitutes an autonomous linguistic environment: regardless of its ultimate translational origin, it must be read, parsed, and interpreted according to its own syntactic logic. This is not a methodological concession but a principled analytical choice, one that enables the phenomena under investigation to be described without the distorting mediation of a hypothetical or unavailable source text.

The article is structured as follows. Section 2 sets out the theoretical framework and defines the key terms employed in the analysis. Section 3 describes the corpus and the methodological procedures adopted. Sections 4 and 5 present the analysis, treating in turn the syntactic features of transition-marked and transition-unmarked troparia. Section 6 discusses the findings and their implications for the linguistic study of Old Georgian hymnographic poetry.

1. Theoretical Framework

The theoretical orientation of this article is informed by two intersecting fields: the syntactic analysis of complex predicative structures in Old Georgian, and the functional-typological study of modality and discourse organisation. These frameworks are applied to a corpus that has received extensive attention from philologists and liturgical historians but has been comparatively neglected by linguists working within a formal or functional syntactic paradigm.

The concept of semantic transition, as employed here, requires careful definition. Transition denotes, in its general sense, a passage from one state to another. In the context of hymnographic discourse, semantic transition refers to the textual movement from a propositional mode – in which the speaker affirms, recounts, or confesses a theological fact – to a performative mode, in which the speaker addresses God or a saint directly, petitions, praises, or calls on the congregation to join in a liturgical act. This distinction broadly parallels the opposition, familiar from speech-act theory, between constative and performative utterances (Austin 1962; Searle 1969), though it should be noted that in liturgical language these categories are not mutually exclusive and frequently interpenetrate.

Semantic transition is thus a discourse-level phenomenon, but one that is realised through grammatical means – principally through changes in verbal modality, person, and the structural arrangement of clauses. The key grammatical category is mood: the shift from indicative to subjunctive or imperative typically marks the boundary between semantic strata within a troparian text. The Georgian verbal system, with its elaborate system of version, screeve, and person-number agreement, provides a finely differentiated set of resources for encoding these distinctions, and the exploitation of these resources in the **New Iadgari** is one of the primary objects of the present investigation.

A further theoretical distinction that proves analytically productive is that between actants and circumstants in the sense developed within dependency grammar and valency theory (Tesnière 1959; Mel'čuk 1988). Actants are the arguments required by the valency of a given predicate – subject, direct object, indirect object – whereas circumstants are optional adjuncts that modify the predication as a whole: expressions of time, place, manner, cause, purpose, and condition. In the hymnographic corpus under examination, circumstants frequently take the form of subordinate clauses, and their ordering relative to the main clause proves to be one of the syntactic features that covaries with the presence or absence of semantic transition.

It should be noted that not all troparia in the corpus exhibit semantic transition. A subset of texts is semantically monostratic: they are composed entirely within a single register, whether propositional or performative. The analysis of these texts provides a necessary comparative baseline against which the transition-marked texts can be assessed.

2. Corpus and Methodology

2.1 The Corpus

The primary corpus for this study consists of the Lenten cycle hymns as attested in the following Sinai manuscripts: Sin. Geo. 1 (ff. 80v–124r), Sin. Geo. 14 (ff. 119r–158r), Sin. Geo. 26 (ff. 20r–26r), Sin. Geo. 34, Sin. Geo. 59 (ff. 61v–140r), and Sin. Geo. 64 (ff. 84r–141r). These

manuscripts, all dating to the tenth century, were accessed via the digitised microfilms held by the Library of Congress.

Textual citations in the present article are drawn from Sin. Geo. 1 and presented in Old Georgian, normalised according to contemporary orthographic conventions, accompanied by a parallel English translation. Sin. Geo. 1 serves as the primary base manuscript for all textual citations in the present article. This choice reflects both the relative completeness of Sin. Geo. 1 for the Lenten cycle and its status as the earliest consistently organised witness to the New Iadgari tradition. It should be noted that the text of the **New Iadgari** is, by the standards of medieval manuscript traditions, notably stable: redactional differences among the Sinai witnesses are rare, and where they occur they are typically confined to minor orthographic variation or morphophonological alternants without syntactic consequence. This stability lends confidence to the use of Sin. Geo. 1 as a representative basis for syntactic analysis.

The Lenten cycle, as defined here, encompasses the hymnody from Meatfare Sunday through to the hymnody of Palm Sunday, including the commemorations of the Ninevites, the Forty Martyrs of Sebasteia (March 9), the Fathers Burned at the Lavra of Saint Sabas (March 19), and the Annunciation (March 25), as well as the Sunday canons attributed to Elias II, Patriarch of Jerusalem (c. 770–796).² This corpus contains a substantial and typologically varied body of troparia and stichera, with texts attributable to several distinct authors as well as a significant body of unattributed material.

2.2 Methodological Procedures

The methodological approach adopted in this article is text-immanent: each troparian unit is analysed as a self-contained syntactic structure, without reference to a reconstructed source text. This procedure is dictated by the conditions of transmission described in Section 1. Since a recoverable Greek Vorlage is either absent or substantially later than the Georgian witnesses, the analysis is grounded entirely in the Georgian text as attested.

Each troparian unit in the corpus was examined according to the following analytical procedure, and a representative selection of analyses is presented in Section 4. First, the predicate of each clause was identified, together with its screeve and mood, its version marking, and its actant structure (subject, direct object, indirect object as required by valency). Second, the circumstants of each predicate were identified and classified by semantic type: manner, cause, purpose, condition, time, and place. Third, the discourse mode of each predicate was determined – propositional or performative – and the boundaries of semantic strata within the troparian text were established. Finally, where a transition between semantic strata was identified, the syntactic features marking the transition were described.

The following criteria were applied in determining the presence of semantic transition. A troparion is classified as transition-marked if it contains at least two clauses whose predicates exhibit different discourse modes, such that the text moves from propositional to performative content or vice versa. A troparion is classified as transition-unmarked if all predicates belong to a single discourse mode throughout. The distinction between propositional and performative

---

² On Elias II, Patriarch of Jerusalem, and his hymnographic works, see Bertonière (2000).

content is operationalised as follows: propositional predicates are those in the indicative mood, third-person, reporting a theological or narrative fact; performative predicates include first-person subjunctives functioning as hortative imperatives, second-person imperatives (both of petition addressed to God or saints and of exhortation addressed to the faithful), and direct address constructions.

The classification of certain intermediate cases requires particular care. A construction such as the one illustrated below may initially appear to involve transition:

მთავრობად უსხეულოთაჲ

ტაძარსა ამას შინა ყოვლადწმიდასა დღესასწაულობს დღეს მორწმუნეთა
შორის და ესრწოთ ღაღადებენ:

კურთხეულ ხარ შენ, უფალო.

‘The rulership of the bodiless ones is celebrating today in this most holy temple among the faithful, and the bodiless ones cry aloud thus: Blessed art Thou, O Lord..³

In this troparion, the direct speech embedded within the third-person narrative clause contains a second-person doxological formula. However, the framework predicate ('they cry aloud') remains propositional and third-person throughout; the performative content is attributed to the angelic hosts, not enacted by the hymnographer or the assembly. This structure is therefore classified as transition-unmarked, the embedded direct speech being subordinated to the propositional frame. Only those cases in which the shift in discourse mode is enacted by the hymnographic subject – the praying community – are classified as instances of genuine semantic transition.

The analysis proceeds troparion by troparion through the Lenten corpus defined in Section 3.1. Given the scale of the material, the present article presents a representative selection of analyses, organised so as to illustrate the principal syntactic patterns identified. A substantial subset of the Lenten corpus is semantically monostratic, composed entirely within a single discourse register; these texts are examined in Section 4.4 as a comparative baseline. The full dataset underlying these analyses is available from the author.

3. Results

The analysis of the Lenten corpus of the **New Iadgari** identified three primary syntactic mechanisms through which semantic transition is realised: (i) modal shift, effected by the introduction of first-person plural subjunctives with hortative force or second-person imperatives of petition; (ii) the structural reorientation of circumstantial clauses (circumstants), which in transition-marked troparia tend to precede rather than follow the performative predicate; and (iii) the reorganisation of word order, whereby the transition boundary is marked by a shift in the informational prominence of constituents. The following subsections illustrate each of these mechanisms through close analysis of representative troparia, before Section 4.4

³ All English translations of Georgian hymnographic texts in this article are the author's own. Archaic verbal forms (e.g. 'hath,' 'didst,' 'art Thou') are retained deliberately in order to preserve the liturgical register of the Old Georgian original.

examines a case in which none of the three mechanisms is present and the troparion accordingly remains semantically monostratic.

3.1 Transition Realised Through Imperative Closure

A first pattern, particularly frequent in the Ninevite hymnody, involves a troparion whose propositional stratum occupies the opening lines and whose transition to the performative is realised through an imperative or hortative predicate in the closing position. The following troparion from the Matins of Meatfare Friday (Sin. Geo. 1: 84v) illustrates this pattern:

არად ვინ არს კაცი უცოდველი დღეს

და არავინ არს, ვითარ ღმერთი ჩუენი – სახიერ და მრავალმოწყალე,

მოვედით და შეუდეთ ნინეველთაებრ.

'There is no man sinless today, and there is none like our God – gracious and most merciful; come, let us fall down before Him like the Ninevites.'

The propositional stratum consists of two parallel negative existential clauses: *არავინ არს კაცი უცოდველი* ('there is no man sinless') and *არავინ არს, ვითარ ღმერთი ჩუენი* ('there is none like our God'). Both predicates are third-person present indicative; the second is expanded by the predicatives *სახიერ* ('gracious') and *მრავალმოწყალე* ('most merciful'), which function as characterisations of the divine nature. The two clauses together constitute a compact theological argument: human sinfulness and divine mercy are placed in implicit antithesis, preparing the ground for the exhortation that follows.

The transition is effected by two verbal forms in asyndetic sequence: *მოვედით* ('come'), a second-person plural imperative addressed directly to the faithful, and *შეუდეთ* ('let us fall down before Him'), a first-person plural subjunctive expressing a call to communal action. The two forms thus enact a two-stage movement within the performative stratum itself: a direct command followed by the speaker's projection of a shared liturgical act. The second of these, *შეუდეთ*, takes a comparativial circumstant, *ნინეველთაებრ* ('like the Ninevites'), which is post-positioned — the unmarked order for circumstants of manner. The abruptness of the transition between the propositional and performative strata, unmarked by any conjunction or transitional particle, is itself a syntactic feature: the two semantic layers are juxtaposed asyndetically, and the shift from propositional to performative is enacted rather than signalled. This asyndetic transition is notably more frequent in the Ninevite hymnody⁴ than in the Elias canons, suggesting that it may be a feature associated with a specific hymnographic stratum or authorial practice within the **New Iadgari**.

The word-order pattern is also significant. In the propositional stratum, the predicates occupy sentence-final position (SOV order), consistent with the general pattern of Old Georgian declarative clauses. In the performative stratum, the predicates are sentence-initial (V-initial order), consistent with the regular pattern of imperative and hortative constructions in Old Georgian. This alternation of word-order patterns at the transition boundary is attested across

---

⁴ Whether the Ninevites fast formed part of the early Jerusalem liturgical rite is a question that bears directly on the origins of this hymnographic stratum within the New Iadgari.

multiple troparia in the corpus and may be regarded as a reliable syntactic correlate of semantic transition.

3.2 Modal Shift as the Primary Marker of Transition

The most consistently attested syntactic feature of semantic transition in the corpus is a change in the mood and person of the predicate. The following troparion, drawn from the Meatfare Sunday canon attributed to Patriarch Elias (Sin. Geo. 1: 81r), provides a clear illustration. It should be noted that the rhythmic segmentation of the troparion as cited below follows the division attested in Sin. Geo. 1 itself, which serves as the base manuscript throughout this study. This division is not, however, consistently applied across the manuscript: Sin. Geo. 1 is written largely in continuous script, and the colometric marking of troparia is irregular.

ვიშუებდეთ

სიხარულით, ვითარცა ჯერ არს, რამეთუ განმკურნნა ჩუენ მკურნალმან
სულთამან სიბრძნით,

განბნევაჲ ცოდვათაჲ მოგუეცა მარხვითა და ვნებათა ტკივილსა განსწმედს
სახიერებითა და კაცთმოყუარებითა.

'Let us rejoice with gladness as is meet, for the Healer of souls hath wisely healed us,
and by fasting hath granted us the scattering of sins, and healeth the pain of the passions
by His goodness and love for mankind.'

The predicate of the main clause, ვიშუებდეთ ('let us rejoice'), is a first-person plural present subjunctive functioning as a hortative imperative – a construction identified by Kotinovi (1986: 36) as the sole grammatical means of expressing first-person plural command in Georgian. This performative predicate opens the troparion and immediately establishes an exhortative register directed at congregation.

What follows is a chain of three propositional predicates, all in the indicative mood and third person, each introduced by the causal conjunction რამეთუ ('for'): განმკურნნა ('he healed'), მოგუეცა ('it was granted to us'), განსწმედს ('he healeth'). These predicates constitute the theological grounding of the preceding exhortation – they articulate the soteriological facts that motivate the call to joy. The semantic transition in this troparion therefore runs in the reverse of the more common direction: the performative stratum precedes the propositional, and the circumstantial clauses introduced by რამეთუ serve as a post-positioned justification.

This structure – performative main clause followed by propositional subordination – is syntactically significant. The causal circumstants are post-positioned relative to the main clause, which is the unmarked order for Georgian subordinate clauses of this type; however, their accumulation (three successive რამეთუ-clauses) creates a distinctive rhythmic and argumentative pattern that is characteristic of the exhortative troparian subtype. The predicate of the main clause, ვიშუებდეთ, governs a single actant (the subject, realised by the first-person plural agreement marker), while the two propositional predicates govern between one

and three actants each. The increase in actant density as the troparion progresses reflects the theological elaboration of the propositional stratum.

Feature	Propositional stratum	Performative stratum
Mood	Indicative (3 rd person)	Subjunctive/hortative (1 st pl.)
Person	3rd person singular	1st person plural
Predicate	განმკურნა, მოგუეცა, განსწმედს	ვიშუებდეთ
Circumstants	Post-positioned (რამეთუ-clauses)	Absent
Word order	SOV / verb-final	V-initial (marked)

Table 1. Syntactic features of the two semantic strata in the Meatfare Sunday troparion (Sin. Geo. 1: 81r).

3.3 The Transition Boundary Marked by Direct Address

A third major syntactic pattern involves the introduction of a vocative or second-person predicate at the transition boundary. The following troparion from the Hymns to the Archangels (Sin. Geo. 1: 82v) exemplifies this pattern:

რომელმან შეჰქმნენ პირველად ანგელოზნი შენნი სულად
და მსახურნი შენნი ალად ცეცხლისად,
ზეცისა განწყობილთა შორის
მთავრად გამოაჩინენ
მიქაელ და გაბრიელ
და წამისყოფითა ჰყოფენ სიტყუათა შენთა
და გალობენ მას გალობასა სამებისა წმიდისასა
და აქებენ დიდებასა შენსა.

'Thou who in the beginning didst create Thine angels as spirits and Thy ministers as a flaming fire, who didst appoint Michael and Gabriel to be leaders among the heavenly hosts – they who fulfil Thy words in the twinkling of an eye, and sing that hymn of the Holy Trinity, and glorify Thy majesty.'

The troparion opens with a long relative clause construction headed by the participial form რომელმან ('who'), which introduces a chain of predicates in two distinct tenses. The first two — შეჰქმნენ ('didst create') and გამოაჩინენ ('didst appoint') — are second-person aorist forms, relating to a past divine action addressed to Thee. The remaining three — ჰყოფენ ('fulfil'), გალობენ ('hymn'), აქებენ ('glorify') — are third-person plural forms in the simple

present, not historical present, describing the ongoing activity of Michael and Gabriel. Together these predicates constitute the propositional stratum: a theological account of the angelic creation and the specific roles of Michael and Gabriel.

The syntactic peculiarity of this troparion lies in the implicit second-person addressee of the relative clause. The form *რომელმან* presupposes an antecedent – in liturgical context, *ღმერთო* ('O God') – that is suppressed in the surface structure but recoverable from the second-person possessive pronouns *შენნი* ('Thine'), *შენთა* ('Thy'), *შენსა* ('Thy'). The entire propositional stratum is thus simultaneously a theological affirmation and a form of direct address, embedding the transition within the predicate structure rather than marking it at the clause boundary.

The transition to the fully performative register, in the form of explicit petition or doxology, is deferred to the troparia that follow in the liturgical sequence. This deferral is itself a syntactic strategy: the present troparion functions as the theological groundwork upon which the petition of the subsequent troparia is based, and its open-ended structure – ending with a series of present-tense indicative predicates – creates a forward-pointing syntactic momentum. The circumstants in this troparion (*ზეცისა განწყობილთა შორის*, 'among the heavenly hosts'; *წამისყოფითა*, 'in the twinkling of an eye') are all pre-positioned relative to their governing predicates, a pattern associated in the corpus with propositional rather than performative content.

3.4 Transition-Unmarked Troparia: A Comparative Baseline

Not all troparia in the Lenten corpus exhibit semantic transition. A substantial subset is semantically monostratic, composed entirely within a single discourse register. The following troparion from the Archangels canon (Sin. Geo. 1: 83r) represents this type:

დასნი ანგელოსთანი

ტაძარსა თქუენსა, მთავარანგელოზნო,

დღეს მორწმუნეთა თანა უგალობენ ძრიელსა ღმერთსა.

The choirs of the angels in your temple, O Archangels, today are praising the mighty God together with the faithful.'

This troparion contains a single predicate, *უგალობენ* ('are praising'), which is third-person plural present indicative. The subject (*დასნი ანგელოსთანი*, 'the choirs of angels') and the object (*ძრიელსა ღმერთსა*, 'the mighty God') are both expressed, and the circumstants – *ტაძარსა თქუენსა* ('in your temple'), *დღეს* ('today'), *მორწმუნეთა თანა* ('together with the faithful') – are pre-positioned relative to the predicate, consistent with the propositional pattern identified above. The vocative *მთავარანგელოზნო* ('O Archangels') does not introduce a shift to a performative register; it addresses the archangels as the referents of the possessive pronoun *თქუენსა* ('your') in the circumstant, but the predicate itself remains reportorial and third-person throughout.

A second apparently ambiguous case, the troparion *მთავრობად უსხეულოთად*, has already been discussed in Section 3.2 and classified as transition-unmarked on the same grounds.

The comparison between transition-marked and transition-unmarked troparia reveals that the latter are syntactically simpler: they typically contain fewer clauses, a lower density of circumstants, and a more uniform predicate structure. Transition-marked troparia, by contrast, tend to be syntactically more complex, with a higher frequency of subordinate clauses, a greater variety of moods and persons, and more distinctive word-order patterns at the transition boundary. This correlation between syntactic complexity and semantic stratification is consistent with the hypothesis that the genre of the troparion, as realised in the **New Iadgari**, exploits the resources of the Georgian verbal system in a principled and genre-specific way.

4. Discussion

The four analyses presented in Section 4 converge on a coherent picture of the syntactic realisation of semantic transition in the Lenten hymnody of the **New Iadgari**. Three mechanisms operate either singly or in combination: imperative closure (Section 4.1), modal shift (Section 4.2), and direct-address embedding (Section 4.3). These mechanisms are not mutually exclusive; in the longer and more structurally complex troparia of the Elias canons, two or more of them may co-occur within a single text, producing a layered syntax that reflects the multi-stratal semantic organisation characteristic of that authorial tradition.

The finding that the direction of transition is not fixed – that the performative stratum may precede the propositional (as in Section 4.2) as well as follow it (as in Section 4.1) – has implications for the understanding of hymnographic syntax more broadly. It suggests that the relationship between the two semantic strata is not hierarchical in any simple sense: neither is invariably subordinate to the other. Rather, each troparion realises a specific discourse strategy in which the ordering of propositional and performative content reflects a deliberate rhetorical choice. In the exhortative subtype (Section 4.1), the call to action precedes its justification, creating an urgency that is then theologically grounded. In the argumentative subtype (Section 4.3), the theological argument precedes and motivates the exhortation, creating a structure that moves from affirmation to appeal.

The behaviour of circumstantial clauses across the corpus provides further evidence for the syntactic specificity of semantic transition. The general tendency in Old Georgian for circumstants to be pre-positioned relative to their governing predicate – a pattern documented in the grammatical literature (Shanidze 1973; Fähnrich 2007) – is selectively overridden in transition-marked troparia, where post-positioned circumstants frequently appear in the performative stratum. This post-positioning has the effect of delaying the completion of the performative predicate, extending its rhetorical reach and drawing the hearer into a sustained engagement with the act of petition or praise. The circumstant, in these cases, functions not merely as a modifier of the predicate but as an elaboration of the performative act itself.

The word-order alternation identified at the transition boundary — from SOV in the propositional stratum to V-initial in the performative stratum — reflects the regular syntactic behaviour of declarative and imperative constructions respectively in Old Georgian: while

declarative clauses follow the general SOV pattern documented in the grammatical literature (Shanidze 1973; Fähnrich 2007), imperative and hortative predicates are regularly sentence-initial. The consistent appearance of this alternation at the transition boundary is nonetheless analytically significant, as it provides a reliable formal correlate of the shift between semantic registers, regardless of whether it represents a deliberate stylistic choice on the part of the hymnographer.

This last observation bears directly on the methodological premise adopted in the present article. The text-immanent approach, which treats the Georgian **New Iadgari** as an autonomous linguistic entity rather than as a translation to be referred back to a Greek original, has proven analytically productive: it has enabled the identification of syntactic patterns that are specific to the Georgian tradition and that would be obscured by a source-oriented approach. The Georgian hymnographic language of the tenth century, as attested in the Sinai manuscripts, is not a passive vehicle for the transmission of Byzantine liturgical content; it may reflect an active and resourceful linguistic system that shapes that content according to its own syntactic logic, though this conclusion remains contingent on further comparison with Greek hymnographic sources and other Georgian collections.

A final observation concerns the distribution of transition types across the different hymnographic strata represented in the corpus. The asyndetic transition pattern identified in the Ninevite hymnody (Section 4.1) is, as noted there, less frequent in the Elias canons, where transitions tend to be more explicitly marked by conjunctions or participial constructions. This differential distribution raises the question of whether the syntactic features of semantic transition are stable across the corpus or vary according to authorial practice, liturgical genre, or the historical stratigraphy of the collection — a question complicated by the likelihood that the Elias canons are Greek-based, while the provenance of the Ninevite hymnody remains to be established. A fuller investigation of this question — encompassing Greek hymnographers such as John of Damascus, Andrew of Crete, and Romanos the Melodist, as well as other Georgian collections including Modrekili and Minchkhi — lies beyond the scope of the present article but represents a productive direction for future research.

5. Conclusion

This article has examined the syntactic features of semantic transition in the Lenten hymnody of the **New Iadgari**, drawing on manuscript witnesses from the Sinai collection. The analysis has identified three primary syntactic mechanisms – modal shift, direct-address embedding, and imperative closure – through which the movement between propositional and performative semantic strata is realised. These mechanisms operate in conjunction with systematic patterns of circumstantial placement and word-order alternation at the transition boundary, producing a syntactic profile that is characteristic of the transition-marked troparion type.

The results suggest that the Georgian text of the **New Iadgari** constitutes an autonomous linguistic system whose syntactic organisation reflects genre-specific adaptations of the resources of Old Georgian. The post-positioning of circumstantials in the performative stratum, the exploitation of V-initial word order at transition boundaries, and the asyndetic juxtaposition of semantic strata in the Ninevite hymnody are all features that belong to the Georgian syntactic

tradition and that, in the absence of comparable analyses of Greek or other Georgian hymnographic corpora, cannot yet be assessed as exclusive to it. The text-immanent methodology adopted here has proven productive in making these features visible.

The findings have broader implications for the linguistic study of Old Georgian ecclesiastical poetry. They suggest that hymnographic texts, which have been studied primarily from philological and liturgical-historical perspectives, represent a rich and underexplored resource for syntactic research. The **New Iadgari** in particular, with its combination of translated and originally composed material and its well-preserved manuscript tradition, offers exceptional conditions for the investigation of the relationship between genre, syntax, and discourse organisation in medieval Georgian poetry.

References

- Austin 1962:** Austin, John L., *How to Do Things with Words*, Oxford: Oxford University Press.
- Bertonière 2000:** Bertonière, Gabriel; ‘Four Liturgical Kanons of Elias II of Jerusalem’, in Feulner, H.-J., Velkovska, E., & Taft, R. F. (Eds.), *Crossroads of Cultures: Studies in Liturgy and Patristics in Honor of Gabriele Winkler*. *Orientalia Christiana Analecta* 260, Rome: Pontificio Istituto Orientale, pp. 89–149.
- Fähnrich 2007:** Fähnrich, Hainz; *Grammatik der altgeorgischen Sprache*, Hamburg: Buske.
- Kotinovi 1986:** კოტინოვი, ნელი; *ქართული ზმნის კილოთა სისტემა, თბილისი, მეცნიერება*, თბილისი: თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
- Mel'čuk 1988:** Mel'čuk, Igor; *Dependency Syntax: Theory and Practice*, Albany: SUNY Press.
- Metreveli et al. 1980:** მეტრეველი, ელენე; ჭანკიევი, ცირა; ხევსურიანი, ლილი; *უძველესი იადგარი*, თბილისი: მეცნიერება.
- Nikiforova 2013:** Nikiforova, Alexandra; ‘The Tropologion Sin. gr. NE/MF 56–5 of the Ninth Century: A New Source for Byzantine Hymnography’, *Scripta & e-Scripta*, 12, Institute for Literature, Bulgarian Academy of Sciences, pp. 157–185.
- Shanidze 1973:** შანიძე, აკაკი; *ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები: მორფოლოგია*, თბილისი: თბილისის სახ. უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
- Searle 1969:** Searle, John. R.; *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tesnière 1959:** Tesnière, Lucien; *Éléments de syntaxe structurale*, Paris: Klincksieck.

სემანტიკური ტრანზიციის სინტაქსური მახასიათებლები ახალი იადგარის დიდმარხვის ჰიმნოგრაფიაში⁵

თამაზ დევიძე

(აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი)

DOI: 10.62235/mln.4.2026.12151

tamaz.devidze@atsu.edu.ge || ORCID: 0000-0002-4029-6171

რეზიუმე

შესავალი

ჰიმნოგრაფია სასულიერო მწერლობის მნიშვნელოვანი დარგია. ფუნქციური დანიშნულებიდან გამომდინარე, იგი ექვემდებარება გარკვეულ შეზღუდვებს, რაც მას მკვეთრად მიჯნავს პომილექტიკური, ჰაგიოგრაფიული თუ ეგზეგეტიკური ტექსტებისგან. კერძოდ, ჰიმნოგრაფიული ნიმუშები იქმნება საგალობლად და განკუთვნილია ღვთისმსახურების განსაზღვრული თანმიმდევრობისათვის. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ საგალობლები სასულიერო პოეზიის ნიმუშებია, რაც ტროპარების რიტმულ დაყოფასაც გულისხმობს. ბუნებრივია, აღნიშნული გარემოებები უშუალო გავლენას ახდენს საგალობელთა ენაზე. სტატიაში განხილულია ტროპარის ფარგლებში სხვადასხვა სემანტიკურ რეგისტრს შორის გადასვლის (ტრანზიციის) სინტაქსური მექანიზმები.

კვლევის საგანია „ახალი იადგარი“ – ქართული ჰიმნოგრაფიული კრებული, რომლის ძირითადი ნუსხებიც ქართულ ხელნაწერთა სინური კოლექციის ნაწილია და X საუკუნით თარიღდება. „ახალი იადგარი“ იერუსალიმური ლიტურგიკული წესის ქართული რეცეფციის უკანასკნელ მნიშვნელოვან საფეხურს წარმოადგენს. იგი აერთიანებს როგორც ბერძნულიდან თარგმნილ, ისე ორიგინალური, ქართული ჰიმნოგრაფიული ფენებს. კვლევის არეალი შემოიფარგლება დიდმარხვის ციკლით, რომელიც მოიცავს პერიოდს ხორციელის კვირიაკიდან ბზობის კვირის ჩათვლით.

სტატიაში განხილულია სემანტიკური ტრანზიცია, რომელიც განსაზღვრულია როგორც ერთი ჰიმნოგრაფიულ ერთეულის ფარგლებში ერთი სემანტიკური რეგისტრიდან მეორეზე სტრუქტურული გადასვლა. ყველაზე

⁵ კვლევა განხორციელდა შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის გრანტის YS-24-1215 მხარდაჭერით.

ტიპურ შემთხვევებში ტრანზიცია ვლინდება თეოლოგიური ფაქტის მტკიცება/აღიარებიდან ვედრების, განდიდების ან საზოგადოებრივი მოწოდების გამოხატვაზე გადასვლით, რაც მხოლოდ შინაარსობრივ ცვლილებას არ გულისხმობს; იგი რეალიზდება სინტაქსური საშუალებებით, რომელთა სისტემატური აღწერა და ანალიზი წინამდებარე კვლევის ძირითადი ამოცანაა.

ბერძნული დედნის საკითხი მეთოდოლოგიური სირთულეა. „ახალი ტროპოლოგიონის“ (იგივე „ახალი იადგარი“) შემცველი ბერძნული ხელნაწერებიდან ცნობილია Sinai Greek NE MF 56+5, თუმცა მასთან შედარებით ქართული წყაროები ბევრად უფრო ვრცელ მასალას შეიცავს; კერძოდ, დასახელებულ ბერძნულ ნუსხაში დიდმარხვის ციკლის საცისკრო კანონები არ დასტურდება (Nikiforova 2013). ახალი იადგარის ჰიმნოგრაფიის დიდი ნაწილისთვის ბერძნული პირველწყარო, არ შემონახულა. ამგვარ პირობებში, ანალიტიკური თვალსაზრისით, ქართული ტექსტის შედარებით გვიანდელ ბერძნულ ვერსიებთან შედარება გაუმართლებელად მიგვაჩნია. შესაბამისად, სტატია ეფუძნება პრინციპულ მეთოდოლოგიურ არჩევანს: „ახალი იადგარის“ ქართული ტექსტი ავტონომიურ ლინგვისტურ მოცემულობას წარმოადგენს და იგი საკუთარი სინტაქსური ლოგიკის საფუძველზე უნდა იქნას განხილული.

1. თეორიული ჩარჩო

ნაშრომის თეორიული საფუძველია ძველი ქართული ენის პრედიკატულ სტრუქტურათა სინტაქსური ანალიზი და მოდალობისა და დისკურსული ორგანიზაციის ფუნქციურ-ტიპოლოგიური კვლევა.

წინამდებარე ნაშრომში სემანტიკური ტრანზიცია გააზრებულია, როგორც გადასვლა დეკლარაციული რეგისტრიდან – სადაც მოუბარი ადასტურებს ან აღიარებს თეოლოგიურ ფაქტს – ქმედებით რეგისტრზე, რომლის დროსაც იგი უშუალოდ მიმართავს ღმერთს ან წმინდანს (ვედრებისა თუ დიდებისმეტყველების სახით). აღნიშნული დიფერენციაცია მეტწილად შეესაბამება მეტყველებითი აქტების თეორიაში (Austin 1962; Searle 1969) დამკვიდრებულ დაპირისპირებას კონსტატიურ და პერფორმატიულ გამონათქვამებს შორის, თუმცა ლიტურგიულ ენაში ეს კატეგორიები ურთიერთგამომრიცხავ ხასიათს არ ატარებს.

ამდენად, სემანტიკური ტრანზიცია, დისკურსის დონის მოვლენაა, რომელიც გრამატიკული საშუალებებით რეალიზდება – უპირველეს ყოვლისა,

ზმნის მოდალობის, პირისა და წინადადების წევრთა სტრუქტურული განლაგების ცვლილებებით. ცენტრალური გრამატიკული კატეგორიაა კილო: თხრობითი კილოდან კავშირებითზე ან ბრძანებითზე გადასვლა, როგორც წესი, ჰიმნოგრაფიული ტექსტის სემანტიკური შრეების მიჯნაზე ხდება. ქართული ზმნური სისტემა, თავისი ვერსიის, მწკრივთა და პირ-რიცხვის შეთანხმების რთული მექანიზმებით, ამ განსხვავებათა კოდირებისთვის მრავალფეროვან რესურსს გვთავაზობს. დამატებითი თეორიული ასპექტი, რომელიც ანალიტიკურად ნაყოფიერი აღმოჩნდა, არის დამოკიდებულებითი გრამატიკის (Tesnière 1959; Mel'čuk 1988) მიერ შემოთავაზებული გამიჯვნა აქტანტებსა (პრედიკატის ვალენტობით განსაზღვრული არგუმენტები) და გარემოებებს (ფაკულტატიური წევრები) შორის.

2. კორპუსი და მეთოდოლოგია

საკვლევი კორპუსი ეფუძნება ქართულ ხელნაწერთა სინურ კოლექციაში დაცულ ახალი იადგარის დიდმარხვის ციკლის საგალობლებს, კერძოდ: **Sin. Geo. 1** (ff. 80v–124r), **Sin. Geo. 14** (ff. 119r–158r), **Sin. Geo. 26** (ff. 20r–26r), **Sin. Geo. 34**, **Sin. Geo. 59** (ff. 61v–140r) და **Sin. Geo. 64** (ff. 84r–141r). წინამდებარე სტატიაში საბაზისო ნუსხად გამოყენებულია **Sin. Geo. 1**, რაც განპირობებულია როგორც მისი ფარდობითი სისრულით, ისე „ახალი იადგარის“ ტრადიციის ყველაზე ადრეული და თანმიმდევრულად ორგანიზებული წყაროს სტატუსით.

„ახალი იადგარის“ ტექსტი, შუა საუკუნეების ხელნაწერი ტრადიციების სტანდარტებით, გამორჩეულად სტაბილურია: რედაქციული განსხვავებები სინურ ნუსხათა შორის იშვიათია და, ძირითადად, შემოიფარგლება უმნიშვნელო ორთოგრაფიული ან მორფოფონოლოგიური ვარიანტებით, რომელთაც სინტაქსური მნიშვნელობა არ გააჩნიათ.

კვლევაში გამოყენებული მეთოდოლოგიური მიდგომა **შიდატექსტობრივია** - თითოეული ტროპარული ერთეული განხილულია როგორც ავტონომიური სინტაქსური სტრუქტურა, რეკონსტრუირებულ დედანთან (პირველწყაროსთან) მიმართების გარეშე. ანალიზის პროცესი სამ საფეხურს მოიცავს:

- (I) თითოეული წინადადების **პრედიკატის** იდენტიფიცირება მწკრივის, კილოს, ვერსიის მარკირებისა და აქტანტური სტრუქტურის მიხედვით;
- (II) თითოეული პრედიკატის **გარემოებების** კლასიფიცირება სემანტიკური ტიპის მიხედვით;

(III) სემანტიკური ტრანზიციის საზღვრების დადგენა და, ასეთის არსებობის შემთხვევაში, მისი სინტაქსური მახასიათებლების აღწერა.

3. შედეგები

კორპუსის ანალიზმა გამოავლინა სემანტიკური ტრანზიციის სინტაქსური რეალიზაციის სამი ძირითადი მექანიზმი:

1. **მოდალური ცვლილება** – ეს ყველაზე ხშირად დადასტურებული მახასიათებელია. ხორციელის კვირიაკის კანონიდან (Sin. Geo. 1: 81r) აღებული ტროპარი ამ მოდელს ნათლად ასახავს: ტექსტი იხსნება პირველი პირის მრავლობითი რიცხვის კავშირებითი კილოს ფორმით, რომელსაც შეგონებითი ფუნქცია აქვს (ვიშუებდეთ). მას მოსდევს სამი პროპოზიციული პრედიკატი თხრობით კილოში, რომლებიც შემოყვანილია მიზეზობრივი კავშირით (რამეთუ). ამ ტროპარში ტრანზიციის მიმართულება შებრუნებულია: ქმედებითი რეგისტრი წინ უსწრებს მტკიცებით/აღიარებითს.

2. **იმპლიციტური მიმართვა** – ამ მოდელში ტრანზიცია არა ზედაპირულ სტრუქტურაში, არამედ უშუალოდ პრედიკატულ დონეზე ხორციელდება. მთავარანგელოზთა საგალობლებიდან დამოწმებულ ტროპარში (Sin. Geo. 1: 82v) მიმართებითი კონსტრუქცია, მიუხედავად მესამე პირის გრამატიკული ფორმისა, მეორე პირის კუთვნილებითი ნაცვალსახელების მეშვეობით (შენნი, შენთა) შეიცავს ნაგულისხმევ მიმართვას. შესაბამისად, თეოლოგიური ნარატივი აქ თავიდანვე აპელაციური ხასიათისაა.

3. **ბრძანებითი დასასრული** – გამოვლინდა ნინეველთა საგალობლებში. ხორციელის პარასკევის ცისკრის ტროპარი (Sin. Geo. 1: 84v) იწყება ორი პარალელური, უარყოფითი წინადადებით, რის შემდეგაც ტექსტი უკავშიროდ გადადის მეორე პირის მრავლობითი რიცხვის ბრძანებითისა და პირველი პირის კავშირებითის ფორმებზე (მოვედით... შეუვრდეთ), ამ შემთხვევაში კავშირებითი კილოს ფორმა საზოგადოებრივი მოქმედებისკენ მოწოდებას გამოხატავს. სემანტიკური ტრანზიციის მარკირებაში გადამწყვეტ როლს სიტყვათა რიგი ასრულებს: თუ აღიარებითი შრისთვის დამახასიათებელია SOV მოდელი (ზმნა წინადადების ბოლოში), ქმედებითი შრისთვის რელევანტურია V-initial კონსტრუქცია (ზმნა წინადადების დასაწყისში).

4. **ტროპარები ტრანზიციის გარეშე** – აღნიშნული ჯგუფი კვლევაში ერთგვარ საკონტროლო ნიმუშს წარმოადგენს. ასეთი ტექსტები, სემანტიკური

ერთშრიანობის გარდა, სინტაქსური სიმარტივითაც გამოირჩევა: მათთვის დამახასიათებელია წინადადებათა მცირე რაოდენობა, გარემოებათა დაბალი სიხშირე და პრედიკატთა ერთგვაროვანი სტრუქტურა.

4. დისკუსია და დასკვნა

ჩატარებული ანალიზი ცხადყოფს, რომ სემანტიკური ტრანზიცია ერთგვაროვანი არ არის, რაც მიუთითებს იმაზე, რომ ორ შრეს შორის ურთიერთმიმართება იერარქიული არ არის – თითოეული ტროპარი კონკრეტულ დისკურსულ სტრატეგიას მიჰყვება. გარემოებათა დისტრიბუცია ძალიან საინტერესოა: ძველი ქართული ენისთვის დამახასიათებელი გარემოებათა პრეპოზიცია ძირითადად ირღვევა ტრანზიციის მქონე ტროპარებში, რომლებშიც ქმედებით რეგისტრში გარემოებები ხშირად პოსტპოზიციურად (ზმნის შემდეგ) დასტურდება.

სიტყვათგანლაგების ცვლილება ტრანზიციის მიჯნაზე – SOV მოდელიდან V-initial-ზე გადასვლა – ასახავს ზმნის წინა პლანზე წამოწევის სემანტიკურ ფუნქციას. აღნიშნული მოვლენა შეიძლება ასახავდეს ქართული ენის სინტაქსური პოტენციის შინაგან ადაპტაციას ჟანრის მოთხოვნებთან, თუმცა ეს დასკვნა დამოკიდებულია ბერძნული ჰიმნოგრაფიული წყაროებისა და სხვა ქართული კრებულების შემდგომ შედარებით კვლევაზე.

მიღებული შედეგები მიუთითებს იმაზე, რომ „ახალი იადგარის“ ქართული ტექსტი ავტონომიური ენობრივი სისტემაა, რომლის სინტაქსური ორგანიზაციაც ძველი ქართული ენის რესურსების ჟანრისეულ ადაპტაციას ასახავს. კვლევაში გამოყენებული შიდატექსტობრივი მეთოდოლოგია ამ მახასიათებლების წარმოჩენაში ნაყოფიერი აღმოჩნდა. მიღებული შედეგები მნიშვნელოვანია ძველი ქართული სასულიერო პოეზიის ენობრივი შესწავლისთვის: ჰიმნოგრაფიული ტექსტები, რომლებიც აქამდე მეტწილად ტექსტოლოგიური და ლიტურგიულ-ისტორიული პერსპექტივიდან განიხილებოდა, სინტაქსური კვლევის უმდიდრეს მასალას იძლევა. „ახალი იადგარი“ კი, თარგმნილი და ორიგინალური მასალის სინთეზით შუა საუკუნეების ქართულ მწერლობაში ჟანრის, სინტაქსისა და დისკურსული ორგანიზაციის ურთიერთმიმართების კვლევისთვის გამორჩეულ პირობებს ქმნის.